

See discussion, stats, and author profiles for this publication at <https://www.researchgate.net/publication/372212882>

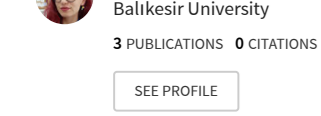
Vergi Uyuşmazlıklarının Çözümünde Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Müessesesi: Hüküm ve Sonuçları (The Institution of Pre-Tax Conciliation in Resolution of Tax Disputes: Terms and Consequen...

Article · December 2022

0 CITATIONS

0 READERS

3 AUTHORS

Erdem Çakıralp
Balıkesir University

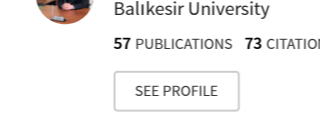
3 PUBLICATIONS 0 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

0 CITATIONS

0 READERS

3 AUTHORS

Hüseyin Yılmaz
Balıkesir University

37 PUBLICATIONS 18 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

İZMİR DAYANIŞMA

İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASI
CHAMBER OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF İZMİR

ARALIK 2021

ISSN 2687-5233

SAYI-5 (SAYI-132)

İZMİR SMMMO ADINA SAHİBİ
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
VEDAT ADAK

MALİ İŞLER KOORDİNATÖRÜ
YÖNETİM KURULU BAŞKAN YRD.
ÖMER AKBAŞ

SORUMLU MÜDÜR
ODA SEKRETERİ
MÜFİT YILDIRIM

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
İSMAİL TOTUR

YAYIN KURULU
HÜSEYİN ÜZÜM
SELVİYE ÖĞÜŞ
FAZİL ULUSOY
FATİH ÖZÇİFTÇİ
METİN BEYTEKİN

BİLİM KURULU
PROF. DR. ÇAĞNUR BALSARI
PROF. DR. A. FATİH DALKILIÇ
PROF. DR. ERDAL ÖZKOL
PROF. DR. ASUMAN ALTAY
PROF. DR. SERDAR ÖZKAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖZKAN BİLGİLİ
YENER GÜVEN - İŞ MÜFFETTİŞİ
RIFAT T. NALBANTOĞLU - SMMM

TASARIM VE BASKI

FORMA FORM ETİKET MATB. SAN. TİC. LTD.ŞTİ
MERSİNLİ MH GAZİLER CD. NO:367/R
BATI İŞ MERKEZİ YENİŞEHİR
KONAK - İZMİR (EGE VERGİ DAİRESİ ALTI)
+90 232 254 11 11
www.formamatbaa.com

BASIM TARİHİ
31/12/2021

İZMİR DAYANIŞMA: SAYI - 5

Sürekli Yerel Yayın
(Dayanışma 132)

Dergimiz Hakemli Dergi olma özelliği taşımaktadır. Gönderilen yazılar hakem değerlendirmesine tabi tutulduğu için yayımında gecikmeler olabilmektedir.. Yayımlanan yazılardaki sorumluluk yazarlarına, ilan ve reklamlardaki sorumluluk ilanı veren kişi veya kuruluşlara aittir. Dergiye gönderilen çeviri yazıların kaynağı mutlaka belirtilir. Gönderilen yazılar yazarlarına geri verilmez.

TELEFON	:0 232 441 96 33 PBX
GENEL İDARE MÜDÜRÜ	:106
VERGİ DANIŞMANI	:127
HUKUK MÜŞAVİRİ	:306
TESMER MÜDÜRÜ	:105
TESMER STAJ	:103-211
EĞİTİM BİRİMİ	:203
ÖZLÜK İŞLERİ	:102-160
MUHASEBE DEPARTMANI	:107

BANKA HESAP NUMARALARI

BANKA ADI	ŞUBE KODU	ŞUBE ADI	IBAN NO
AKBANK	284	HALİT ZİYA	TR26 0004 6002 8488 8000 0412 47
DENİZBANK	9076	İZMİR	TR94 0013 4000 0055 2791 0000 12
FİNANSBANK	1415	ALTINDAĞ	TR33 0011 1000 0000 0041 4839 04
GARANTİ	410	KONAK	TR95 0006 2000 4100 0006 6924 83
İŞ BANKASI	3413	YENİGÜN	TR38 0006 4000 0013 4131 1277 65
YAPI KREDİ	927	İZMİR	TR85 006 7010 0000 0061 3532 99
HAVALE ALMAYAN BANKA (BANKA ŞUBESİNDEN YATIRANLAR İÇİN)			
AKBANK / FİRMA KODU: 5020587			

1456 SOKAK NO:15 ALSANCAK - İZMİR
TEL: 0 232 441 96 33 PBX - **FAKS:** 0 232 446 81 30 - 441 95 67
TESMER FAKS: 0 232 445 69 77
www.izsmmmo.org.tr
e-mail: izsmmmo@izsmmmo.org.tr

HAKEMLİ YAZILAR

COVID-19 SÜRECİNDE KİLİT DENETİM KONULARI KAPSAMINDA AÇIKLANAN DENETİM PROSEDÜRLERİNİN DENETÇİ RAPORLARI ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	DOĞUŞ UZUN PROF. DR. İSMAIL MELİH BAŞ	12
VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE TARHİYAT ÖNCESİ UZLAŞMA MÜESSESESİ: HÜKÜM VE SONUÇLARI	DR. ÖĞR. ÜYESİ MUTLU YORULDU AFRANUR CANBULAT	37

HAKEMSİZ YAZILAR

ENFLASYON MUHASEBESİNDE TAŞI İLK KİM ATACAK ?	ÖZKAN CENGİZ	48
İDARİ YARGILAMA HUKUKUNDA: VERGİ İPTAL DAVASI AÇILMASINDA İTTİLA TARİHİNİN ÖNEMİ NEDİR?	NAZLI GAYE ALPASLAN	50
İHRACAT BEDELLERİNİN, YURDA GETİRİLMESİ SÜRESİ VE BOZDURULMA ZORUNLULUĞU	EROL SÖNMEZOCAK	53
YAPAY ZEKA VE MESLEĞİMİZİN GELECEĞİ ÜZERİNE- II MUHASEBE MÜHENDİSLİĞİ MUHASEBE YAZILIM MÜHENDİSLİĞİ	GAMZE DOSTSEVER	64
TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİNDE ELDE EDİLEN KAZANÇLARA YÖNELİK İSTİSNA UYGULAMASINDA ÖNEMLİ HUSUSLAR VE BAZI ÖRNEK ÖZELGELER	MENDERES ÇETİN	67
"OVP" 2022/2024 ORTA VADELİ PROGRAM	İBRAHİM KARADUMAN	78
TOBİN VERGİSİ ÜZERİNE YAKLAŞIMLAR	SİNEM SAYAN	81
VERGİ USULÜ HUKUKU UYGULAMASINDA MAHKEME KARARI GEREĞİNCE DÜZENLENEN İKİNCİL İHBARNAME NEDİR ?	MUSTAFA ALPASLAN	86
SOSYAL İÇERİK ÜRETİCİLİĞİ İLE MOBİL CİHAZLAR İÇİN UYGULAMA GELİŞTİRİCİLİĞİNDE KAZANÇ İSTİSNASININ DEĞERLENDİRİLMESİ	MUSTAFA ÇAĞIN	89
YENİDEN DEĞERLEMEDE YENİ DÖNEM	AHMET GÜNDÜZ	91

HAKEM KURULU

PROF. DR. BERNUR AÇIKGÖZ	KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. ASUMAN ALTAY	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. ESRA ASLANERTİK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. ÇAĞNUR BALSARI	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. İSMAİL MELİH BAŞ	AREL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. ERCAN BEYAZITLI	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. YURDAKUL ÇALDAĞ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. ORHAN ÇELİK	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. NURCAN CÖMERT	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. A.FATİH DALKILIÇ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. VOLKAN DEMİR	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. ÖZGÜR DEMİRTAŞ	SABANCI ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. BANU DURUKAN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. MELİS ERCAN	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. RÜSTEM HACİRÜSTEMOĞLU	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. CEMAL İBİŞ	IŞIK ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. REŞAT KARCIOĞLU	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. NİLGÜN KUTAY	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. CAN ŞIMGA MUĞAN	MODAV BAŞKANI
PROF. DR. MÜNİR ŞAKRAK	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. MEHMET ÖZBİRECİKLİ	MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. SERDAR ÖZKAN	AMERICAN UNIVERSITY OF THE MIDDLE EAST
PROF. DR. ERDAL ÖZKOL	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. YAKUP SELVİ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. TÜRKER SUSMUŞ	EGE ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. HÜLYA TALU	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. NERGİS TEK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. TUĞRUL TÜFEKÇİOĞLU	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. MİNE TÜKENMEZ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. ASLI TÜREL	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. AHMET TÜREL	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. HAYRETTİN USUL	KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. ŞABAN UZAY	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
PROF. DR. GÖKSEL YÜCEL	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. TAMER AKSOY	TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. MİNE AKSU	SABANCI ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. MURAT BATI	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. GÜROL DURAK	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. İLKER KIYMETLİŞEN	İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. SEÇİL SİGALI	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DOÇ. DR. DİLVİN YEŞİLOVA	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÖZKAN BİLGİLİ	İZMİR DEMOKRASI ÜNİVERSİTESİ
DR. ÖĞR. ÜYESİ ROZİ MİZRAHİ	KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
DR. GÖNENÇ DEMİR	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR. MASUM TÜRKER	İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE TARHİYAT ÖNCESİ UZLAŞMA MÜESSESESİ: HÜKÜM VE SONUÇLARI

DR. ÖĞR. ÜYESİ MUTLU YORULDU¹

Balıkesir Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

AFRANUR CANBULAT²

Balıkesir Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

ÖZET

Vergilendirme ilişkisinin iki tarafı bulunmaktadır. Bir tarafta, tek taraflı idari işlem statüsündeki bu ilişkiyi yöneten ve vergi alacaklısı sıfatına sahip olan vergi idaresi, diğer tarafta vergiye ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmesi gereken ve vergi boçlusuna sıfatına sahip vergi mükellefi bulunmaktadır. Verginin parasal özelliğinin olması, taraflar arasındaki bu iktisadi ilişkide zaman zaman anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Çeşitli sebeplerin varlığı ile meydana gelen ve vergi uyuşmazlığı olarak adlandırılan bu anlaşmazlık sorununun çözümü için tarafların iradesine bağlı olarak müracaat edilen, birtakım kanuni çözüm yolları mevcuttur. Vergi uyuşmazlıkları, tarafların iradesine bağlı olarak sulh yöntemleri ile yani karşılıklı diyalog ve anlayış içerisinde çözüme kavuşabildiği gibi sorununun taraflardan biri veya her ikisi tarafından vergi yargısına taşınması suretiyle ortadan kaldırılması mümkün olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı; vergi uyuşmazlıklarının idari (barışçıl) çözüm yollarından olan tarhiyat öncesi uzlaşma müessesesinin hukuki mahiyetini, hüküm ve sonuçlarını inceleyerek, vergi uyuşmazlıklarına sunduğu katkıyı değerlendirmektir. Çalışmada sosyal bilimlerde önemli bir araştırma tekniği olan dokümantasyon (metin tarama) tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Uyuşmazlığı, Uzlaşma, Tarhiyat Öncesi Uzlaşma

THE INSTITUTION OF PRE-TAX CONCILIATION IN RESOLUTION OF TAX DISPUTES: TERMS AND CONSEQUENCES

ABSTRACT

There are two sides to the taxation relationship. On the one hand, it is the tax administration that manages this relationship in the status of a unilateral administrative transaction and has the title of tax creditor, and on the other hand, it is the taxpayer who must fulfill his tax obligations and has the title of tax payer. The fact that the tax has a monetary character can cause disputes to arise from time to time in this economic relationship between the parties. There are certain legal solutions that are applied depending on the will of the parties to solve this dispute problem, which occurs due to the existence of various reasons and is called a tax dispute. Tax disputes can be resolved by arbitration methods depending on the will of the parties, that is, in mutual dialogue and understanding, as well as it may be possible to eliminate the problem by moving it to the tax jurisdiction of one or both parties. The aim of this study is to evaluate the contribution of the pre-tax conciliation institution, which is one of the administrative (peaceful) solutions of tax disputes, to tax disputes by examining the legal nature, provisions and results. The documentation (text scanning) technique, which is an important research technique in social sciences, was used in the study.

Key Words: Tax Dispute, Conciliation, Pre-tax Conciliation

¹-mutluyoruldu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1010-2938.

²- afranurcanbulat@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0830-8806

1. GİRİŞ

Devletlerin, topluma karşı sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için sunmak zorunda oldukları kamusal hizmetlerin en büyük finansman kaynakları, vergi gelirleridir. Diğer bir ifadeyle vergi, devletin kamusal hizmetlerini gerçekleştirebilmek için ülkedeki kişilere yüklediği ekonomik bir sorumluluktur.

Vergilendirme ilişkisinde vergi idaresi vergi alacaklısı sıfatına sahip iken kişiler vergi mükellefi sıfatıyla vergi borçlusu konumundadır. Dolayısıyla ödediği veya ödeyeceği vergi nedeniyle malvarlığı azalan veya azalacak olan kişiler ile vergi idaresi arasında, birtakım sebeplerle, kimi zaman anlaşmazlıklar yaşanabilmektedir. Bu uyuşmazlıkların çözümü için vergi hukuku sistemi içinde, idari ve yargısal çözüm yolları düzenlenmiştir. Tarafların iradelerine bağlı olarak, uyuşmazlık konusu ya idari aşamada karşılıklı diyalog ve anlayış içinde ya da vergi yargısına başvurmak suretiyle vergi yargısı içinde çözüme kavuşturulabilmektedir. Söz konusu idari çözüm yolları; uzlaşma, vergi hatalarının düzeltilmesi ve cezalarda indirim şeklinde sıralanabilir. Vergi uyuşmazlığının sulh yoluyla (barışçıl) çözümlenmesi halinde taraflar, vergi yargılamasına ilişkin her türlü olası maliyetten kurtulmuş olur.

Vergi uyuşmazlıklarının ortaya çıkması halinde en çok başvurulan çözüm yollarından biri uzlaşma müessesesidir. Karşılıklı diyalog, empati ve etkileşime bağlı olarak ortaya çıkan uzlaşma kurumu aslında uyuşmazlık konusu üzerinden taraflar arasında yapılan bir pazarlık sürecidir. Uzlaşma müessesesi; tarhiyat öncesi uzlaşma ve tarhiyat sonrası olmak üzere iki biçimde gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmanın konusunu ise vergi uyuşmazlıklarının tarhiyat öncesi uzlaşma müessesesidir. Çalışmada

sosyal bilimlerde araştırma tekniklerinden en sık kullanılan tekniklerden olan dokümantasyon (metin tarama) tekniğinden faydalanılmaktadır. Çalışmanın amacı ise; vergi uyuşmazlıklarının idari (barışçıl) çözüm yollarından olan tarhiyat öncesi uzlaşma müessesesinin hukuki mahiyetini, hüküm ve sonuçlarını inceleyerek, vergi uyuşmazlıklarına sunduğu katkıyı değerlendirmektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Toplumun adalet ve güvenlik gibi kamu mal ve hizmetlerine yönelik ihtiyaçlarını karşılamak, genellikle hizmet sağlamak için ülkeler vergilendirme işlemini kullanırlar. Bundan dolayı hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için vergi gelirleri önemli bir gelir kaynağıdır.³

Bu bölümde vergi uyuşmazlığı kavramı, uzlaşma kavramı, vergi hukuku açısından kapsamı ve tarhiyat öncesi uzlaşma ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Vergi Uyuşmazlığı

Kamu harcamalarını finanse etmeye çalışan görevli kişiler ile kişisel vergi yükünü en aza indirmeye çalışan mükellefler arasındaki ilişki bu sürecin nasıl gerçekleşeceğini vergileme süreci belirlemektedir. Bu süreçte mükellefler vergi ile ilgili çıkan kanun, yönetmelik gibi yasal dayanağı olan sorumluluklarını zamanında yerine getirirse yetkililer yani vergi idaresi ile uyum içindedir. Eğer ki mükellefler sorumluluklarını yerinde ve zamanında yapmazlarsa vergi idaresi ile aralarında vergi uyuşmazlığı ortaya çıkmaktadır.⁴

Uyuşmazlık, her iki tarafın ortak herhangi bir konuda bir araya gelememesinden, düşünce ve davranış farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Uyuşmazlık tanımlarının ortak paydası fikir ayrılığıdır. Diğer yandan,

3- Ersin Nail Sağdıç, "Vergi Gelirlerini Belirleyen Faktörlerin Bölgesel Analizi: Türkiye Örneği". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019, 60, s. 156.

4- İrem Didinmez & Erdem Seçilmiş, "İdare-Mükellef İlişkilerinin Vergi Uyumu Üzerine Etkileri". *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2018, 18(2), s. 106.

vergi uyuşmazlıklarında vergi tarafları arasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bu görüş ayrılığının temel nedeni, bu süreçte meydana gelen vergi incelemesi ve vergi tarhiyatıdır. Kanun da vergi mükelleflerinin ve sorumlu kişilerin belirli maddi ve şekli yükümlülükler üstlenmesi gerektiği yer almaktadır. Vergi dairesi, mükellefin veya vergi memurunun kanuna uygun olarak yükümlülüklerini yerine getirmediğini tespit edebilir. Bu durumda idari daire ilgili kişi ile işlem yaptığında, mükellef veya vergi memurunun işlemi kabul etmemesi durumunda uyuşmazlık ortaya çıkacaktır.⁵

2.2. Uzlaşma

Bu bölümde uzlaşma müessesesinin kavram olarak açıklanması, tarihsel gelişimi ve son olarak türleri hakkında bilgi verilecektir.

2.2.1. Uzlaşma Kavramı

Uzlaşma kelimesinin anlamı tarafların kendi isteklerinden ödün vererek başka şartlarda yapılan bir anlaşmadır. Uzlaşmada tarafların karşılıklı anlaşması gerekmektedir. Tarafların aralarındaki görüş ayrılığını barış içinde çözüme kavuşturmasıdır. Vergi hukukunda ise uzlaşma vergi alacaklısı yani vergi idaresi ile vergi borçlusunu olan mükellefin karşılıklı ödünler vererek ortaya çıkan uyuşmazlığı yargı yoluna götürmeden çözüme kavuşturmasıdır. Vergi uyuşmazlıklarının çözümünde kullanılan yollara idari çözüm yolları ya da barışçıl yollar denilmektedir. Uzlaşma müessesesi de bu yollardan biridir.⁶

Vergi uyuşmazlıklarının çözümünde en yaygın kullanılan yol uzlaşmadır. Uzlaşma yolu vergilendirmeyi daha kısa sürede sonuçlandırmak ve verginin tahsilinin daha çabuk olmasında hizmet vermek için oluşturulmuştur. Uzlaşmanın tarafları vergi

idaresi ve mükelleftir. Mükellef ile vergi idaresi arasında yapılan görüşmeler pazarlık usulünü benzetmektedir. Bundan dolayı, uzlaşmaya idare ile mükellefin el sıkışması durumu diyebiliriz.⁷

2.2.2. Tarihsel Gelişimi

Uzlaşma, Türk vergi sistemine ilk olarak 1963 yılında 205 sayılı “213 sayılı Vergi Usul Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Hükümler Eklenmesi Hakkında Kanun”un 22. maddesi ile 213 sayılı Vergi Usul Kanununun [VUK] 376. maddesini takiben yapılan eklemeler neticesinde girmiştir. Uzlaşma müessesesi, tarhiyat sonrası uzlaşma şeklinde ilk defa bu tarihte düzenlenmiş ve vergi sistemine dahil olmuştur. Tarhiyat öncesi uzlaşma kurumu ise Türk vergi sistemine vergi uyuşmazlıklarının çözüm yollarından biri olarak, 04.12.1985 tarihli ve 3239 sayılı Kanun’un 33. maddesiyle VUK’a eklenen 11. madde ile dahil edilmiştir. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği 2011 yılında yapılan son değişiklikler ile en son halini almıştır.⁸

Uzlaşma müessesesinde düzenlenen maddeler 1963 yılından günümüze gelene kadar birçok değişikliğe uğramıştır. Türk vergi hukukunda uzlaşmanın amacı başlatılan vergi incelemesinden yapılan tarhiyata ve bu tarhiyata ilişkin kesilen cezalara karşı dava açma süresinin bitimine kadar uzanan geniş bir zaman aralığı olarak belirlenmiştir. Bu geniş zaman aralığında mükelleflerin başvurabilecekleri uzlaşma kurumu; tarhiyat öncesi ve tarhiyat sonrası olmak üzere iki şekilde düzenlenmiştir. Hazine ve Maliye Bakanlığı’nca da tarhiyat sonrası uzlaşma ve tarhiyat öncesi uzlaşma için ayrı birer yönetmelik çıkartılmıştır. VUK’a bakıldığında tarhiyat sonrası uzlaşma kurumu,

5-Özgül Sarılı, “Türk Vergi Hukukunda Uzlaşma Müessesesinin İşleyişinin Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesi: Aydın İline Yönelik Ampirik Bir Analiz”. Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, 2020, 5[2], s. 41.

6- Mustafa Gültekin, “Vergi Uyuşmazlıklarının Çözüm Yollarından Uzlaşma”. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2016, [7], s. 578.

7- Elif Yılmaz, “Uzlaşma Müessesesinin Hukuki Niteliği Ve Temel Vergilendirme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, 13[1-2], s. 322.

8- Ahmet Tekin & Gülnihal Can Avşar, “Türk Vergi Hukukunda Uzlaşma Müessesesi”. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 2019, 6[5], s. 507.

213 sayılı Kanun'a ek maddeleri 1. 6. 7. 8. ve 9. Maddelerinde ayrıntılı biçimde düzenlenirken, tarhiyat öncesi uzlaşma kurumu, sadece ek madde 11 ile düzenlenmiştir. Bu sınırlı düzenlenemin de etkisiyle, Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliğinde kanunda yer verilmeyen birçok konuya yer verilmiştir.⁹

2.2.3. Uzlaşma Türleri

Uzlaşma yolunun iki farklı yolu vardır. Biri tarhiyat öncesi uzlaşma diğeri ise tarhiyat sonrası uzlaşmadır. Aralarındaki fark, tarhiyat öncesi uzlaşma mükellef hakkında açılan bir vergi incelemesi sırasında başvuru olan yol iken, tarhiyat sonrası uzlaşma ise vergi tarhından sonra kesilen cezalar ile ilgili oluşan uyuşmazlıklar için başvuru olan yoldur.

3. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma

19.02.1963 tarihinde 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda ve 205 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile vergi sistemimize dahil olan uzlaşma müessesesi 'tarhiyat sonrası uzlaşma' olarak tek bir seçenek şeklindeydi. 04.12.1985 tarihinde VUK'a 3239 sayılı Kanunun 33. maddesi ile uzlaşmanın diğeri türü olan tarhiyat öncesi uzlaşma kabul edilmiştir.¹⁰

Tarhiyat öncesi uzlaşma, henüz salınmamış bir vergi veya buna ilişkin bir ceza kesilmeden daha vergi incelemesi aşamasındayken başvurabilinen bir idari çözüm yoludur.¹¹

3.1. Tarhiyat Öncesi Uzlaşmanın Konusu ve Kapsamı

VUK hükümlerine göre ikmalen, re'sen veya idarece tarh edilen vergilerle bunlara ilişkin vergi ziyai cezaları uzlaşma kapsamındadır. VUK'un ek 11. maddesinde belirtildiği üzere, vergi incelemesine dayanılarak tarh edilecek vergiler ve bunlara ilişkin kesilecek vergi

ziyai cezalarında tarhiyat öncesi uzlaşmaya başvurulabilmektedir. Bu madde de belirtildiği gibi, vergi kaçakçılığı fiillerine bağlı olarak kesilen vergi ziyai cezaları tarhiyat öncesi uzlaşma kapsamında değildir. VUK'un 359. maddesinde yer alan kaçakçılık fiillerinden en az biri ile vergi ziyasına neden olunması halinde salınacak vergi ve buna ilişkin kesilecek cezalar ve bu fiile ortak olan kişilere kesilecek ceza tarhiyat öncesi uzlaşmanın konusuna girmemektedir. Aynı şekilde, beyana dayalı vergilerde de tarhiyat öncesi uzlaşmaya gidilmez.¹²

3.2. Tarhiyat Öncesi Uzlaşmanın Koşulları

Tarhiyat sonrası uzlaşmaya gidilebilmesi ve uzlaşma talebinde bulunulabilmesi için mükellefin kanunun aradığı gerekçelerden birine sahip olması ve buna dayanarak vergi idaresine uzlaşma talebinde bulunması gerekmektedir. Tarhiyat öncesi uzlaşmaya başvurulabilmesi için ise, VUK ek 11. maddesinde ve tarhiyat öncesi uzlaşma yönetmeliğinde böyle bir sınırlama getirilmemiştir. Mükellef nezdinde vergi incelemesine başlanması ve bunun sonucunda vergi veya ceza salınacak olması yeterlidir. Dikkat edilmesi gereken bir husus, vergi incelemesi sırasında, vergi inceleme elemanının yaptığı tespitlere bağlı olarak kesilecek usulsüzlük ya da özel usulsüzlük cezaları tarhiyat öncesi uzlaşmanın kapsamına girmemektedir.¹³

Mükellef, nezdinde başlatılan vergi incelemesinin başlangıcından, vergi incelemesinin tamamlandığına ilişkin son tutağın düzenlenmesine kadar geçen sürede her zaman uzlaşma talebinde bulunabilir. Vergi mükellefinin uzlaşma talebi üzerine, ilgili vergi idaresi tarafından, mükellefin bilinen

9- Funda Yavaşlar, "Türk Vergi Hukuku'nda Uzlaşma". Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2008, 25(2), s. 311-312.

10- Mehmet Küçükkaya, "Tarhiyat Sonrası Uzlaşmanın Sonuçları". Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2020, 30(1), s. 254.

11- Hakan Arslaner, "Vergi Uyuşmazlıklarının İdari Aşamada Çözümünde Uzlaşma Müessesesi Ve Etkinliği Sorunu". Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 2016, [17], s. 282.

12- Celal Hocaoğlu, "Vergi Hukukunda Uzlaşma". Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 2015, [5], s. 494.

13- Tülün Kalaycı, "Vergi Cezalarında İndirim Müesseselerinden Uzlaşma Müessesesi ve Etkinliği", Pamukkale Üniversitesi, Denizli, 2013, s. 73.

adresine uzlaşmaya davet yazısı gönderilir. Bu davet yazısında, uzlaşma görüşmesinin yapılacağı, yer, gün ve saate belirtilmek zorundadır. Uzlaşmaya davet yazısının, ilgili vergi mükellefine, planlanan uzlaşma toplantısı gününden en az on beş gün önce gönderilmesi, idarenin yükümlülüğüdür. Uzlaşma gününün tespiti Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği'nin 10. maddesinde;

“Vergi incelemesini yapan, mükellefin uzlaşma talebi üzerine, yetkili uzlaşma komisyonu başkanı ile temas kurarak uzlaşma gününü belirler. Belirlenen uzlaşma gün ve saati, bir yazı ile uzlaşma gününden en az 15 gün önce mükellefe bildirilir veya inceleme tutanağına yazılır. Mükellefin istemesi halinde 15 günlük süreye bağlı kalmaksızın daha önceki bir tarih uzlaşma günü olarak belirlenebilir.” şeklinde düzenlenmiştir.

3.3. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Komisyonları

Vergi idaresini uzlaşma toplantıları sırasında uzlaşma komisyonları temsil etmekle yükümlüdür. Bu uzlaşma kurumu diğer hukuk dallarında var olanlardan farklıdır. Ayırt edici farklarından birisi aralarında uyuşmazlık çıkan mükellef ve vergi idaresini uzlaştırmaya yönelik çalışmaların herhangi birine veya arabulucuya değil de uzlaşma komisyonu adı altında bir komisyona yüklenmiş olmasıdır. Uzlaşma komisyonlarının kurulması tarhiyat öncesi uzlaşma ve tarhiyat sonrası uzlaşma başvurularına göre farklılık göstermektedir.¹⁴ Komisyonlar, biri başkan olmak üzere, üç vergi müfettişinden veya bunların yokluğunda üç diğer vergi inceleme elemanlarından oluşturulur.

Tarhiyat öncesi uzlaşmanın komisyonlar tarafından yapılacağına dair VUK'un ek 11. maddesinde herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu konuya ilişkin

düzenlemeler Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği'nin 5. 6. ve 7. maddelerinde belirtilmiştir. Uzlaşma komisyonları bahsi geçen yönetmelikte üç farklı biçimde düzenlenmiştir. Komisyonların oluşumu; 5. maddede “vergi müfettişlerince yapılacak vergi incelemelerinde komisyonların oluşumu”, 6. maddede “incelemeye yetkili diğer memurlarca yapılacak vergi incelemelerinde komisyonların oluşumu” ve 7. maddede ise “bolgesel uzlaşma komisyonlarının oluşumu” olarak düzenlenmiştir.¹⁵

Diğer bir ifade ile, tarhiyat öncesi uzlaşma vergi tarhına ön hazırlık işlemi olarak görüldüğünden dolayı verginin denetimi, vergi inceleme aşamasına özgü bir durum olduğu için uzlaşma komisyonları da vergiyi incelemeye yetkisi olan kişiler tarafından oluşturulmaktadır. Bu uzlaşma komisyonlarının oluşmasında vergi incelemesi yapmaya yetkili kişiler veya vergi müfettişi olan kişiler olmasına göre de değişiklik göstermektedir. Vergi inceleme yetkililerinin geçici çalışma yerlerine göre de tarhiyat öncesi uzlaşma komisyonları kurulabilmektedir.¹⁶

3.4. Tarhiyat Öncesi Uzlaşmada İzlenen Süreçler

Tarhiyat öncesi uzlaşma süreci başvuru ile başlar. Uzlaşma davetiyesinin mükellefe gönderilmesi ve yetkili komisyonun kurulmasının ardından görüşmelerin yapılmasından sonra uzlaşmaya varılan karar vergi dairesine bildirilir. Son olarak vergi dairesinin bu karara ilişkin bir işlem yapması şeklinde işleyen süreçlerden oluşmaktadır.¹⁷

3.4.1. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Talebinde Bulunma Süreci

Hakkında vergi incelemesi işlemi başlatılan mükellef incelemenin başladığı tarihten bitimine kadar olan süre de tarhiyat öncesi

14- Sevil Şin, “Vergi Hukukunda Uzlaşma Kurumu ve Komisyonları “. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 2019, 9 [1] , s. 307.

15-Zeynep Burcu Vardal, Türk Vergi Sistemi'nde Uzlaşma Kurumu, İstanbul Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, 2009, İstanbul, s. 72.

16- Sevil Şin, a.g.e., s. 307.

17- Celal Hocaoğlu, a.g.e., s. 496.

uzlaşma talebinde bulunma hakkı vardır. Vergi inceleme elemanı bunu raporunda belirtir ya da mükellef kendisi dilekçe yolu ile de talepte bulunabilir. Diğer bir talep şekli ise incelemeyi yapan vergi incelemesinin mükellefe uzlaşma talebinde bulunması için teklifte bulunabilir. Eğer vergi inceleme elemanı tarafından uzlaşma teklifi edilmişse bunun mükellefe tebliği edilmesi gerekmektedir. Başvuru süresi de tebliğ edilen davet yazısından itibaren on beş gündür.¹⁸ Ancak tahakkuk zamanaşımına üç aydan az bir süre kalmış ise vergi inceleme elemanı mükellefe uzlaşma teklifinde bulunmaz ve uzlaşmaya davet edilmez.¹⁹

Vergi inceleme elemanının mükellefi inceleme sırasında uzlaşma talebine başvurmasını teklif edebileceğinden bahsetmiştik. Bu uygulama vergi incelemelerinin mükellefin bilgisi dahilinde olmayan, harici bilgilere dayanarak yapılmaktadır. Bundan dolayı da mükellef hakkındaki incelemelerden haberdar olmadığı için uzlaşma talebinde kendisi bulunamaz. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliğinin 11. maddesinde bu durum düzeltilmiş ve mükellefin bilgisi dışında olan incelemeler de vergi inceleme elemanı herhangi bir taahhüt altına girmeden hakkında inceleme başlatılan mükellefi uzlaşma talebinde bulunmaya davet edebilmesi hüküm altına girmiştir. Mükellefin bu davet yazısının kendisine tebliğinden itibaren on beş gün içinde de uzlaşma talebinde bulunma hakkı vardır.²⁰

Mükellefe gönderilen davet yazısı bilinen son adresine tebliğ edilmemesi ya da uzlaşmanın belirlendiği gün, yer ve saatte davete icabet etmemesi halinde uzlaşma temin edilememiş sayılmaktadır. Bundan dolayı da tarhiyat sonrası uzlaşmadan da yararlanma hakkı

olmamaktadır. Tarhiyat öncesi uzlaşma talebinde bulunan mükellef belirlenen uzlaşma gününden önce yazılı bir şekilde vergi inceleme raporu düzenleyene ya da komisyon sekreteryasına uzlaşma talebinden vazgeçtiğini bildirme hakkı bulunmaktadır. Bu durumda uzlaşma talebinde bulunmamış ve uzlaşma istememiş gibi işlem yapılır.²¹

3.4.2. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Komisyonlarının Toplanması ve İşleyişi

Tarhiyat öncesi uzlaşma da komisyonlar bir başkan ve iki üyeden oluşmaktadır. Toplam da komisyon üç kişidir. Kararlar oy çoğunluğu ile verilmektedir.²² Bu komisyonlara vergi incelemesini yapan elemanlar komisyon üyesi olamazlar. Sadece düşüncelerini paylaşmak ve açıklama yapmak amacıyla uzlaşma toplantısına katılabilir.²³ Komisyonların üyelerinin tamamının katılımı ile toplanılması Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği'nin 14. maddesinde belirtilmiştir. Eğer komisyon üyelerinden birinin görüşmeye katılmaması söz konusu olursa yetkili mercii tarafından yenisi seçilir. Uzlaşma günü belli olduktan sonra herhangi bir mücbir sebep halinde toplanamaması veya komisyonların toplanamaması halinde uzlaşma görüşmesi farklı bir tarihe ertelenebilir. Görüşmenin ertelenmesi durumunda ya aynı güne ya da farklı bir tarih belirlenerek tekrardan mükelleflere bildirilmelidir.²⁴ Vergi inceleme raporu, tarhiyat öncesi uzlaşma görüşmesi yapılmadan önce komisyona ve mükellefe gönderildiğinden dolayı iki tarafında vergi ve cezalara ilişkin bilgileri vardır. Komisyonların, tarhiyat öncesi uzlaşmada uzlaşmaya konu olan vergi ve cezalarda indirim sınırı bulunmamaktadır. Ancak yapılan tarhiyatın

18- Faruk Serdar Nişancı, *Türk Vergi Hukuku'nda uzlaşmanın kanunilik ilkesine göre incelenmesi* (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi), 2019, s. 53.

19- Murat Batı, *Vergi Hukuku*, 1. Baskı, Ağustos, 2021, Ankara, s. 409.

20- Ahmet Karatay, *Türk Vergi Sisteminde Uzlaşma Kurumu ve Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2013, s. 55

21- Yusuf Ziya Taşkan, *Vergi Hukuku*, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 275.

22- Celal Hocaoğlu, a.g.e., s. 496.

23- Yusuf Ziya Taşkan, a.g.e., s. 274.

24- Neslihan Karataş Durmuş, *Vergi Uyuşmazlıklarında Uzlaşma ve Alternatif Çözüm Yolları*, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 162.

bariz bir şekilde kanuna aykırı olduğu hallerde ise vergi ve cezaların tamamen ortadan kaldırılabileceği hiçbir şekilde indirim yapmama hakkı vardır.²⁵

Uzlaşma görüşmesinde uzlaşmaya varıldığında tutanakta toplamda dört imza olmaktadır. Bunların üçü komisyon üyelerinin, birii de mükellefin imzadır. Bu tutanağın bir nüshası mükellefe verilirken diğer nüshası da üç gün içerisinde ilgili vergi dairesine gönderilir. Mükellef istediği üzerine serbest meslek mensubu mali müşavirini görüşmeye getirebilir. Mali müşavir uzlaşma görüşmesinde düşüncelerini ifade edebilir. Ancak mali müşavir uzlaşma tutanağına imza atamaz. Sadece mükellefin temsilcisi olduğu durumlarda tutanakta imzası bulunabilmektedir.²⁶

3.4.3. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Tutanağı

Tarhiyat öncesi uzlaşmanın sonuçlarına bağlı olarak üç farklı tutanak düzenlenmesi söz konusudur. Uzlaşma sonuçlarına ilerleyen bölümlerde açıklama yapılacaktır. Bu bölümde uzlaşma tutanağının nasıl düzenlendiği ve tutanakta olması gereken bilgilere yer verilmektedir.

İlk tutanak şekli olarak uzlaşmaya varıldığında uzlaşma tutanağında yer alan bilgiler şu şekildedir. Mükellefin adı ve soyadı, adresi, bağlı olduğu vergi dairesi, vergi kimlik numarası, tarh edilmesi öngörülen verginin tutarı, inceleme konusu ve dönemi, matrah farkı, uzlaşmaya varılan vergi tutarı ve ceza miktarı, son olarak incelemeyi yapanın adı, soyadı, unvanı ve bunların yanında uzlaşmaya ilişkin açıklamalar yer almaktadır. Uzlaşma tutanağı toplam dört nüsha olarak düzenlenmektedir. Hazırlanan tutanakların bir nüshası derhal mükellefe veya temsilcisine verilir. Yukarıda da bahsedildiği gibi diğer nüsha da üç gün içinde vergi dairesine gönderilir.²⁷

Diğer tutanak hazırlama şekilleri ise uzlaşmanın temin edilememesi ya da uzlaşmaya varılamaması halinde gerçekleşendir. Mükellefin uzlaşmaya katılıp uzlaşmayı reddetmesi, uzlaşma davetine gelmemesi halinde tutanaklarda belirtilir. Bahsedilen ilk tutanakta olduğu gibi bir nüshası mükellefe ya da vekiline gönderilirken bununların yanında vergi inceleme elemanına da komisyonda tebliğ edilir. Bundan kaynaklı olarak diğer nüshalardan biri de inceleme elemanına verilir. Uzlaşmanın temin edilememesi ile uzlaşmaya varılamamasının tek farkı, uzlaşmaya varılmamış ise tutanakta mükellef tarafından da imzalanmaktadır.²⁸

3.5. Tarhiyat Öncesi Uzlaşmanın Sonuçları

Tarhiyat öncesi uzlaşma da sonuçlar, uzlaşmanın sağlanması ve uzlaşmanın temin edilememesi veya uzlaşmaya varılamaması olarak ele alınmaktadır. Bu bölümde bu sonuçlardan bahsedilip, kısmi uzlaşma uygulamasına değinilecektir.

3.5.1. Uzlaşmanın Sağlanması

Tarhiyat öncesi uzlaşma uygulamasında uzlaşmaya varılması sonucunda, tutanak altına alınıp karar kesinleştirilir. Daha önce de bahsedildiği gibi Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği'nin 16/2. maddesinde tutanakta olması gereken bilgiler belirtilmiştir. Tutanağa imzaların atılması ve kararın kesinleştirilmesiyle birlikte mükellefin dava açma hakkı düşmektedir. Bununla birlikte herhangi bir makama şikayette de bulunamamaktadır. Uzlaşılan miktar üzerine VUK'un 112. maddesinde öngörülen gecikme faizi uygulanmaktadır. Oluşan borcun vadesinden, tutanağın imzalandığı tarihe kadar geçen süre için gecikme faizi hesaplanıp uygulanır. Eğer uzlaşmanın sağlanmasıyla tebliğ edilen tutanağın tarihinde ödeme süresi geçmemiş ise uzlaşılan miktar

25- Zeynep Burcu Vardal, a.g.e., s. 72.

26- Ahmet Karatay, a.g.e., s. 56.

27- Yunus Demirli & Yaşar Ayyıldız, "Muhasebe Meslek Mensupları Gözünden Usulsüzlüklerin Uzlaşma Kapsamından Çıkarılması". Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 2019, 15(3), s. 700.

28-Zeynep Burcu Vardal, a.g.e., s. 74.

ödeme süresinde; ödeme süresi geçmiş olan durumlarda ise tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde uzlaşılan miktar ödenmelidir.²⁹

3.5.2. Uzlaşmanın Sağlanamaması

Tarhiyat öncesi uzlaşma uygulamasında uzlaşmaya varılmaması veya temin edilememesi durumlarından sonra mükellef veya cezanın muhatap olduğu kişiler verginin tarh edilmesinden ve cezanın kesilmesinden ardından uzlaşma talebinde bulunamazlar.³⁰

Tarhiyat öncesi uzlaşma kapsamında uzlaşmanın sağlanamamasının bazı halleri vardır. Bunlar mükellefin uzlaşma davetine gelmemesi, uzlaşma davetini kabul edip uzlaşma tutanağını imzalamak istememesi ya da tutanağı ihtirazi kayıt ile imzalamak istemesi durumlarında uzlaşma sağlanamamış olarak kabul edilmektedir. Mükellef uzlaşma başvurusu yaptığı halde uzlaşma günü nedensiz bir şekilde bu toplantıya katılmazsa da uzlaşma sağlanamamış olacaktır. Bunun istisnası ise mücbir sebepten dolayı katılamamış ise tekrardan yeni uzlaşma günü ve tarihi belirlenebilmektedir. Uzlaşma sağlanamadığında mükellefe ve vergi incelemesi yapan elemana bu durum tebliğ edilir. Vergi inceleme elemanı da bu tebliğ ile vergi inceleme raporunu vergi dairesine gönderir.³¹

Uzlaşmanın sağlanamaması durumunda mükellefin dava açma hakkı süresi geçmediyse eğer yargı yoluna başvurabilir. Cezalarda indirim müessesesinden yararlanma hakkı da vardır.³²

Mükellefin diğer bir hakkı ise uzlaşmanın sağlanamaması durumlarında dava açma süresinin son gününe kadar komisyonun teklif

ettiği uzlaşma miktarını kabul edip uzlaşmaya varılmasını sağlayabilmektir. Uzlaşmanın temin edilememesi durumunda oluşan fark ise tek seçeneğinin yargı yoluna gidilmesidir.³³ Diğer bir ifadeyle, Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği'nin 12. maddesinde de yazıldığı üzere uzlaşma davet yazısının gönderildiği kişi bilinen son adresinde bulunmaması tebliğin gerçekleşmemesi durumunda da uzlaşma temin edilememiş sayılır. Uzlaşma temin edilmezse aynı vergi ve buna ilişkin ceza için tekrardan uzlaşma talebinde bulunamaz.³⁴

3.5.3. Kısmi Uzlaşma

Uzlaştırma müzakeresinde kısmi uzlaşma talebi varsa raporun açıklama kısmında inceleme raporunda eleştirilen matrah farklarından hangisinin giderileceği ve kararlaştırılan vergi ve ceza tutarı belirtilir. Kısmi uzlaşma durumunda, uzlaşma gerektirmeyen veya uzlaşması mümkün olmayan temel farklılıkların gerekli değerlendirmesinin yapılması için inceleme raporu vergi dairesine gönderilir.³⁵

Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Yönetmeliği'nin 16. maddesinde;

“Uzlaşma görüşmeleri sırasında kısmi uzlaşma talebinde bulunulması halinde, tutanağın açıklama bölümünde inceleme raporunda eleştirilen matrah farklarından hangilerinde uzlaşma talep edildiği ve bunlara ilişkin olarak uzlaşılan vergi ve ceza miktarı belirtilir. Kısmi uzlaşma yapılması durumunda, uzlaşma talep edilmeyen veya uzlaşılamayan matrah farkları için gerekli tarhiyat yapılmak üzere inceleme raporu vergi dairesine gönderilir” ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla tarhiyat öncesi uzlaşma talebinde bulunurken tüm matrah için yapılması gibi bir zorunluluk yoktur.³⁶

29-Funda Buz, *Vergi Uyuşmazlıklarında Bir Çözüm Yolu: Uzlaşma Müessesesi ve Türkiye'deki Etkinliği*, Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, 2013, s. 1372.

30- Hakan Arslaner, a.g.e., s. 283.

31- Sevil Şin, a.g.e., s. 314.

32- Ahmet Karatay, a.g.e., s. 69.

33- Özgül Sarılı, a.g.e., s. 103.

34- Mustafa Gülteken, a.g.e., s. 601.

35- İmdat Türkay, “Vergi ve Cezada İdari Başvuru Yolu Uzlaşma, Vergi Raporu Dergisi”. 2016, s. 26.

36- Özgül Sarılı, a.g.e., s. 86.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada idari çözüm yollarından biri olan uzlaşma müessesesinin birinci yolu tarhiyat öncesi uzlaşma uygulaması hakkında bilgilere yer verilmiştir. Uzlaşma yolu vergi idaresi ile mükellef arasında çıkan uyuşmazlıkları yargı yoluna taşımadan çözüme kavuşturma yollarından birisidir. Uzlaşma yolu ile birlikte çözüme kavuşan her uyuşmazlık mükellef açısından psikolojik bir rahatlama sağlamaktadır. Bundan dolayı da mükellefler vergi idaresine karşı güvenleri artmakta ve barış dolu bir ortam oluşturulmaktadır. Vergi idaresi de uzlaşılan tutarın tahsil edilmesine ilişkin hem gelir kaybından kurtulacak hem de vergilendirmenin mali amacını gerçekleştirmiş olacaktır. Ayrıca vergi idaresi yargısal süreçte yapılması gereken hazırlıklardan, avukat görevlendirmeden ve mahkeme harcını ödeme gibi yüklerden kurtulmaktadır.

Tarhiyat öncesi uzlaşma ise hakkında inceleme başlamış mükelleflerin daha tarhiyat konusu olmayan vergilerini, bunlara kesilecek cezalarını kapsamaktadır. Usulsüzlük ve özel usulsüzlük cezaları tarhiyat öncesi uzlaşma kapsamına girmemektedir. Bu uzlaşma uygulamasına kaçakçılık fiili olması halinde vergi ziyanına sebebiyet vermesinden kaynaklı olarak başvurulması ve talepte bulunması mümkün olmayacaktır.

Uzlaşma sonucunda vaki olması durumunda tutanak imzalanır. Tutanak imzalandığında uzlaşma kesinleşmiş olacaktır. Mükellefin bundan sonra herhangi bir şikayet merciine gitmesi, yargı yoluna başvurusu olanaksızdır. Uzlaşılan miktar üzerine gecikme faizi uygulanarak vergi ve cezaların ödemesi yapılmaktadır.

Eğer ki mükellefin bilinen son adresine

davet yazısı tebliğ edilememişse uzlaşma sağlanmamış olacak ve tarhiyat sonrası uzlaşmaya başvurma hakkı da ortadan kalkacaktır.

Uzlaşma müessesesinin hakkında vergide eşitliğe, kanunilik ilkesine ve kuvvetler ayrılığı ilkesine göre aykırı olduğu konusunda yapılan eleştiriler olmaya devam etmektedir. İdari çözüm yollarından olan uzlaşma bakıldığında mükellef ile vergi idaresi arasındaki barış ve güveni tazelediğinden kaynaklı olarak yararlı bir uygulamadır diyebiliriz. Bu faydasının yanında yargı yollarına gidilmemesinden dolayı yargı organlarına da fazla bir yük olmasını önleyeceği faydası da bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arslaner, Hakan. "Vergi Uyuşmazlıklarının İdari Aşamada Çözümünde Uzlaşma Müessesesi Ve Etkinliği Sorunu", Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi, Nisan 2016, Sayı 17, s. 273-300.
- Batı, Murat, 1*Baskı, Vergi Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Buz, Funda, "Vergi Uyuşmazlıklarında Bir Çözüm Yolu: Uzlaşma Müessesesi ve Türkiye'deki Etkinliği", II. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi–Bildiriler Kitabı V., Mayıs 2013, Cilt 5, s. 1367-1379.
- Demirli, Yunus & Ayyıldız, Yaşar, "Muhasebe Meslek Mensupları Gözünden Usulsüzlüklerin Uzlaşma Kapsamından Çıkarılması", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 2019, Cilt 15, Sayı 3, s. 700.
- Didinmez, İrem & Seçilmiş, Erdem, "İdare-Mükellef İlişkilerinin Vergi Uyumu Üzerine Etkileri", Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Haziran 2018, Cilt 18, Sayı 2, s. 105-128.
- Durmuş Karataş, Neslihan, 1*Baskı, Vergi Uyuşmazlıklarında Uzlaşma ve Alternatif Çözüm Yolları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Gültekin, Mustafa, "Vergi Uyuşmazlıklarının Çözüm Yollarından Uzlaşma" Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Haziran 2016, Sayı 7, s. 575-607.
- Hocaoğlu, Celal "Vergi Hukukunda Uzlaşma" Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Ekim 2015, Cilt0, Sayı5,

İZMİR DAYANIŞMA

s. 491-515.

Kalaycı, Tülün, “Vergi Cezalarında İndirim Müesseselerinden Uzlaşma Müessesesi ve Etkinliği”, Pamukkale Üniversitesi, 2013, s. 72-73.

Karatay, Ahmet, “Türk Vergi Sisteminde Uzlaşma Kurumu ve Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2013, Konya. s. 55.

Küçükaya, Mehmet, “Tarhiyat Sonrası Uzlaşmanın Sonuçları”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ocak 2020, Cilt 30, Sayı 1, s. 254-272.

Nişancı, F. Serdar, “Türk Vergi Hukuku’nda Uzlaşmanın Kanunilik İlkesine Göre İncelenmesi”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, 2019, s. 1-82.

Sağdıç, N. Ersin, “Vergi Gelirlerini Belirleyen Faktörlerin Bölgesel Analizi: Türkiye Örneği”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Nisan 2019, Sayı 60, s. 155-178.

Sarıllı, Özgül, “Türk Vergi Hukukunda Uzlaşma Müessesesinin İşleyişinin Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesi: Aydın İline Yönelik Ampirik Bir Analiz” Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, Aralık 2020, Cilt 5, Sayı 2, s. 40-64.

Şin, Sevil, “Vergi Hukukunda Uzlaşma Kurumu ve

Komasyonları”, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Mart 2019, Cilt 9, Sayı 1, s. 304-322 .

Taşkan, Z.Yusuf, 1*Baskı, Vergi Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Tekin, Ahmet ve Can Avşar, Gülnihal “Türk Vergi Hukukunda Uzlaşma Müessesesi”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), Mayıs 2019, Cilt 6, Sayı 5, s. 506-518.

Türkay, İmdat, “Vergi ve Cezada İdari Başvuru Yolu Uzlaşma”, Vergi Raporu Dergisi, Ekim 2016, Sayı 205, s. 1-39.

Vardal Z. Burcu, “Türk Vergi Sistemi’nde Uzlaşma Kurumu”, İstanbul Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s. 1-127.

Yavaşlar, Funda, “Türk Vergi Hukuku’nda Uzlaşma”, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2008, Cilt 25, Sayı 2, s. 309-337.

Yılmaz, Elif, “Uzlaşma Müessesesinin Hukuki Niteliği Ve Temel Vergilendirme İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, Cilt 13, Sayı 1-2, s. 321-351.